G. Elgenstierna, Svenska adelns ättartavlor VIII (1934); G. v. Hansen, Geschichtsblätter des revalschen Gouvernements-Gymnasiums (1880); TLA-st saadud andmed (eriti B. e. 12 ja 14). *R. K-a.*

WRANGELL, Otto Fabian v., kroonik, sünd. 8. II 1655 Tallinnas, õppis Tallinna gümnaasiumis ja 1674 Leipzigi ülikoolis, astus siis 1676 Prantsuse sõjaväkke, kus tõusis auastmes 1681 rittmeistriks. Pöördunud tagasi Eestimaale, juhtis ta oma mõisade Hõbeda ja Kurna (Kadrina ja Jüri khk-s) majapidamist, sai 1694 Viru ja Järva meeskohtunikuks, toimis 1697—1701 Eestimaa rüütelkonnapeamehena ja 1701—11 maanõunikuna; surn. 8. XII 1726 vkj. — W. on tuntud Eestimaa kroonika „Kurtzer Extract derer Öst- undt Liefländischen Geschichten" (välja antud dr. C. J. A. Paucker'i poolt tiitliga „Landrath Wrangell's Chronik von Ehstland", Tartu, 1845) autorina; tegelikult kogusid aga selle kroonika koostamiseks materjale ja koostasid osa käsikirja Eberhard v. Lode ja Gustav v. Lode (vt. ka *Suppl.*). Nende tööd jätkas a. 1693 Eestimaa rüütelkonna sekretär A. Fr. v. Fischbach. Kroonika teated vanema aja kohta on õige puudulikud, hilisema aja kohta aga märksa väärtuslikumad. W-i enese poolt kirjutatud kroonika lõpposa (a-te 1695—1726 kohta) on paiguti õige üksikasjaline.

ERüA-st (ERKA-s) saadud andmed; C. J. A. Paucker, Landrath Wrangell's Chronik von Ehstland (1845; eessõna); Geschichte der Familie von Wrangel II (1887), lk. 538—540 jt.; Recke-Napiersky IV; Õp. E. S-i Aastaraamat 1929 (1931), lk. 154—155 (O. Liiv). *O. L.*

WREDE, Heinrich Christoph, baltisaksa kirikuõpetaja, vaimulik kirjanik ja ajalooharrastaja, sünd. 18. II 1691 Harju-Jaanis pastori pojana, õppis 1704—08 Tallinna gümnaasiumis, 1708—09 Pärnu ülikoolis ja seejärel kuni 1711 Kieli ning Halle ülikoolis. A-il 1711—42 oli ta H.-Jaani pastor, ühtlasi 1712—13 Jüri ja 1714—34 Jõelähtme pastor, a-st 1718 Albu aadlikkude vaestekodu ja -kooli direktor, 1721 konsistooriumi assessor, 1741—42 Ida-Harjumaa praost, 1742—53 Oleviste pastor ja Tallinna linnasuperintendent; surn. dets-s 1764 Tallinnas. — Oma ülikoolikaaslaste H. Gutsleff'i, A. T. Helle jt. (vt. neid) kaastoimetusel avaldas W. Halles 1721 kodu- ja käsiraamatu, millest hiljemini on ilmunud mitu trükki. Samuti koos eelmistega avaldas ta „Jummala Nou Innimesse iggawessest önnistussest" (Tall., 1727). Eestimaa Kirjanduslikus Ühingus Tallinnas leidub ta *Collectanea Wrede* (formaat *in* 4°), kuna ajaloolaste poolt korduvalt kasutatud suurem ja rikkaliku agraar-, mõisa-, kultuuri- ja kirikuajaloolise sisuga ärakirjade kogu *(in-folio)* leidub annetaja nime järgi *Codex Tideböhl*'ina ERüA-s Eesti Riigi Keskarhiivis Tartus. W. tegi ettepaneku asutada Tallinna toomkiriku juurde maakirikute arhiiv, mis aga jäi teostamata. Tema poolt H.-Jaanis ja Jõelähtmes peetud kirikuraamatud on täielikumaid ja võrdlematult eeskujulikud ning sisaldavad ms. terve rea kroonikalisi teateid. Oma ametiajal H.-Jaanis arendas W. eriti talupoegade lugemisoskust. Kirikule ostetud köstri juhtimisel rakendas ta 1717. a. tööle köstrikooli (kuhu õpilasi käis ka Jõelähtmest), mille esimene „lend" kasutati külakoolmeistreiks. W. kaastegevusel asutas oma mõisades rea külakoole kindral H. v. Bohn, kelle lesk hiljemini H.-Jaani ja Jõelähtme kooliolude arendamise kapitali loomiseks annetas üle 2000-eksemplarilise eestikeelsete piiblite lao.

Recke-Napiersky IV; Paucker, Geistl.; W. Meyer, Baltische Studenten in Kiel 1665—1865 (1930), lk. 81—82; E. Konsistooriumi arhiiv ja H.-Jaani kirikuarhiiv ERKA-s; N. Treumuth, H.-Jaani kihelkonna ajalugu Põhjasõjast kuni pärisorjuse kaotamiseni 1700—1816 (käsikiri Tartu ülikooli raamatukogus). *N. L.*

***VULFF, Gustav** (pseud. **G. Õis**), seltskonnategelane ja kirjanik, oli Vana-Otepää vallasekretäriks pensionile siirdumiseni 1937. Otepää Ühispanga juhatuse esimeheks oli ta samuti kuni 1937 ja on seejärel toiminud selle panga asjaajaja-juhatuseliikmena. Vana-Otepää valla aukodanik on ta a-st 1937 ja E. Karskusliidu auliige a-st 1931.

Post. 1937, nr. 291; isikl. jm. saadud andmed. *T.*

VULLECK, vt. **PULCK.**

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 380